

نقش سیستم‌های اطلاعاتی در تدوین برنامه آموزش تعاونی‌ها

رضامحمودی درخش :

دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی و رئیس گروه برنامه ریزی آموزشی دفتر آموزش و ترویج تعاون

رحمت الله رحیمی:

کارشناس ارشد مدیریت دولتی و معاون دفتر آموزش و ترویج تعاون

Mad_derakhsh@yahoo.com

09191084482

چکیده:

تقریباً تمام صاحب‌نظران معتقدند که طراحی و اجرای فناوری‌های پیشرفته اطلاعات و ارتباطات در برنامه‌های توسعه پایدار اقتصادی و سیاسی کشورها نقش مهمی ایفاء می‌کند.

در مقاله حاضر که تحت عنوان «نقش سیستم‌های اطلاعاتی در تدوین برنامه آموزش تعاونی‌ها» تهیه شده است نگارندگان با ارائه مباحثی در خصوص: تعریف اطلاعات، سیستم‌های اطلاعات و انواع آن، شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات، نقش اطلاعات و پژوهش در برنامه‌ریزی آموزشی، تصمیم‌گیری، ارزیابی اثربخشی آموزش، e-learning سعی دارند ضمن بیان تاریخچه نهضت تعاون و جایگاه تعاونیها در کشور، نقش سیستم‌های اطلاعاتی را در تدوین برنامه آموزش تعاونی‌ها را نیز که امروزه در عداد مؤسسات اقتصادی، اجتماعی خودجوش و مؤثر در توسعه همه جانبه کشورها به شمار می‌روند را تبیین نموده و توجه سیاست‌گذاران بخش تعاون کشور را به این موضوع معطوف دارند.

مقدمه:

رشد فزاینده اطلاعات، سبب شده است که هر فردی از تجربه و علم و دانشی برخوردار شود که دیگری فرصت آن را نداشته است، بنابراین توزیع و گسترش اطلاعات در بین انسان‌ها یکی از عوامل موفقیت در دنیای امروز است. هیچ کس قادر نیست به میزان اطلاعات واقعی افراد که در گوشه ذهن‌شان نهفته است پی ببرد. این اطلاعات زمانی به حرکت در می‌آید که انگیزه‌ای قوی سبب رها شدن آن به بیرون ذهن شود و در این مرحله است که انسان‌ها به سرنوشت یکدیگر حساس می‌شوند و در جهت رشد یکدیگر می‌کوشند و نهایتاً سبب می‌شوند جریانی از علم و دانش و تجربه میان آنها جاری شود که همین امر زمینه‌ساز نوآوری و خلاقیت خواهد بود.

امروزه اطلاعات و ارتباطات مرزهای جغرافیایی و محدودیت‌های زمانی را در نوردیده است و پدیده جهانی شدن باعث تحولات شگرف در جنبه‌های مختلف زندگی بشر شده است به طوری که الوین تافلر (۱۳۷۰) این عصر را عصر دانایی و منبع قدرت نامیده است.

رشد روزافزون و فراوانی اطلاعات باعث شده است فاصله عمیقی بین کشورهای در حال رشد که مواجه با کمبود اطلاعات هستند و کشورهای توسعه یافته و دارای اطلاعات قوی و غنی ایجاد شود زیرا امروزه اطلاعات زیربنای کلیه جریان‌ات مربوط به تولید، توسعه و برنامه‌ریزی شناخته شده‌اند. «اطلاعات و تحقیق دو جزء جدانشدنی در پیشرفت جامعه محسوب می‌شوند و حرکتی دوسویه دارند. اطلاعات عنصری تعیین کننده در فعالیت‌های پژوهشی به شمار می‌رود به نحوی که تحقیق مولود و موجد اطلاعات است. همانطور که پیشرفت هر جامعه‌ای را منوط به مطالعه، بررسی و تحقیق دانسته‌اند منابع اطلاعاتی را نیز کلید آن نامیده‌اند.

تعریف اطلاعات:

اطلاعات عبارت است از وقایع پردازش شده که در اخذ تصمیم مفید واقع می‌شوند و همچنین اطلاعات به داده‌هایی اطلاق می‌شود که به یک عنصر معنی‌دار و مفید تبدیل شده باشد و این تبدیل، نیازهای افراد خاصی را برطرف کند. به هر شکلی که اطلاعات تعریف شود می‌تواند اهداف زیر را داشته باشد:

۱- موجب جابجایی آگاهی و دانش می‌گردد. ۲- آگاهی و هوشیاری می‌دهد و شگفتی می‌آفریند. ۳- ایجاد انگیزه می‌کند و افراد را تحت تأثیر قرار داده و آنها را بر می‌انگیزاند که اقدامی به عمل آورند. ۴- از عدم اطمینان می‌کاهد و منجر به اخذ تصمیمات مطمئن‌تری می‌شود. ۵- گزینه‌های جدیدی را آشکار ساخته یا موجب حذف گزینه‌های نامربوط و ضعیف می‌گردد.

ویژگی‌های اطلاعات مناسب

- ۱- مرتبط بودن (RELEVANCE): اطلاعات وقتی مرتبط است که در تصمیم‌گیری مؤثر باشد. اگر اطلاعات باعث اخذ تصمیم بهتر و بهبود آن شود آن اطلاعات مرتبط محسوب می‌شود.
- ۲- به موقع بودن (TIME LINEES): اطلاعات ممکن است دارای ارزش زمانی و یا فاقد آن باشد. یعنی ممکن است دسته‌ای از اطلاعات در محدوده زمانی مشخص ارزشمند باشد. بنابراین اطلاعات باید بروز باشد
- ۳- صحیح بودن (ACCURACY): میزان اشتباه در اطلاعات به طور متوسط بستگی به عواملی مانند زمان و ارزش تصمیمات اخذ شده دارد. اگر مدیر تصمیم‌گیری را با سرعت انجام دهد، امکان بروز اشتباه بیشتر از زمانی است که زمان و منابع اطلاعاتی بیشتری برای تصمیم‌گیری داشته باشد.
- ۴- قابل رسیدگی بودن (VERIFIABILITY): صحت اطلاعات باید قابل رسیدگی باشد و اطلاعات جدید در مقایسه با اطلاعاتی که صحت آنها محرز گشته، تأیید شود. تقریباً صحت اغلب اطلاعات با دنبال کردن آنها تا تأمین منبع اصلی‌شان تأیید می‌شود.

جایگاه اطلاعات در مدیریت امروز:

هرچه حجم و پیچیدگی عملیات در سازمان‌ها وسیع‌تر باشد اطلاعات نقش و اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. با پیچیده‌تر شدن عملیات سازمان‌ها، مدیران کمتر بر روی مشاهده فیزیکی عملیات تکیه می‌کنند و بیشتر به اطلاعاتی که بیانگر عملیات هستند اتکاء می‌کنند. نیروی انسانی، ماشین‌آلات و ... به عنوان منابع ورودی سیستم قابل لمس هستند و با مشاهده روند کاری آنها کم‌کاری‌ها و کاستی‌های آنها قابل رفع خواهد بود و می‌توان برای بکارگیری مؤثر آنها برنامه‌ریزی کرد. اما اطلاعات به دلیل غیرفیزیکی بودن، نیازمند یک انسجام و تشکیلات بسیار قوی و نیرومند برای پردازش آن است تا مدیران بتوانند بر آن اتکاء کنند. این پردازش موجب تهیه اطلاعاتی می‌شود که برای افراد ویژه‌ای دارای ارزش است. در صورتی می‌توان انتظار داشت که اطلاعات در قالب یک سیستم توانمند و کارا در مراحل مختلف یار مدیر باشد که این اطلاعات طبقه‌بندی شود و به طور مناسب در اختیار آنان قرار گیرد.

سیستم‌های اطلاعات مدیریت

«سیستم اطلاعات مدیریت سیستمی یکپارچه متشکل از کاربر و ماشین برای ارائه اطلاعات جهت پشتیبانی از عملیات، مدیریت و تصمیم‌گیری در سازمان است. این سیستم از نرم‌افزار رایانه‌ای، راهنماها و دستورالعمل‌ها، مدل‌هایی برای تحلیل، برنامه‌ریزی، کنترل و تصمیم‌گیری و یک پایگاه اطلاعاتی بهره می‌گیرد. سیستم اطلاعات مدیریت سیستمی است که داده‌های محیط را جمع‌آوری و داده‌های مربوط به تبادلات و عملیات سازمانی را ثبت می‌کند و سپس آنها را فیلتر، سازماندهی و انتخاب کرده و به عنوان اطلاعات به مدیران ارائه می‌نماید و ابزاری برای مدیران فراهم می‌آورد که اطلاعات مورد نیاز خود را تولید نمایند.

سیستم اطلاعات مدیریت سیستمی یکپارچه، رایانه‌ای و کاربر-ماشین است که اطلاعات لازم را برای حمایت از عملیات و تصمیم‌گیری فراهم می‌کند. عناصر اصلی این سیستم عبارتند از: ۱- سیستمی یکپارچه برای خدمت به تعداد زیادی کاربر ۲- سیستمی رایانه‌ای که تعدادی نرم‌افزار اطلاعاتی را از طریق یک پایگاه اطلاعات به هم مرتبط می‌کند. ۳- رابط کاربر - ماشین که به جستجوهای فوری و موقتی پاسخ می‌دهد. ۴- ارائه اطلاعات به تمام سطوح مدیریتی ۵- پشتیبانی از عملیات و تصمیم‌گیری

سیستم اطلاعات مدیریت سازمان یک چیز متمایز و جدا از دیگر سیستم‌های اطلاعات نیست بلکه چارچوبی کلی ارائه می‌کند که دیگر سیستم‌های اطلاعات بر مبنای آن با یکدیگر همخوان می‌شوند.

انواع سیستم‌های اطلاعات

سطوح مختلف مدیریت در یک سازمان، نیازهای اطلاعاتی خاص خود را داراست، زیرا هر سطحی از مدیریت در صدد حل مسائلی از سازمان می‌باشد که با مسئولیت‌های همان سطح تناسب دارد. برای کمک به مدیران، انواع مختلفی از سیستم‌های اطلاعات وجود دارد که در ادامه تعدادی از آنها معرفی می‌گردند.

سیستم‌های اطلاعات مدیران عالی (EIS) :

(EIS) به منظور ارائه اطلاعات مفید از درون و بیرون سازمان به مدیران عالی طراحی شده است و با به کارگیری اطلاعات غیر فنی و تسهیل استفاده از ابزارهای تحلیلی مناسب، شرایط مطلوب اتخاذ تصمیمات راهبردی را برای مدیریت فراهم می‌آورد.

سیستم پشتیبانی تصمیم (DSS):

(DSS) به عنوان یک سیستم پشتیبانی مدیریت جهت حل مسائل نیمه‌ساخت یافته به وسیله فراهم کردن اطلاعات و پیشنهادها تعریف می‌شود. منظور از نیمه‌ساخت یافته مسائلی است که تکراری نبوده و شرایط خاصی بر آن حاکم است. به عنوان مثال تصمیم ادغام یک شرکت با شرکتی دیگر که فقط یکبار اتفاق می‌افتد و کاملاً مشخص است که در چنین موقعیت‌هایی اشتباه غیر قابل جبران است.

سیستم‌های پردازش اطلاعات (TPS)

کاربر از برنامه MIS درخواست گزارش می‌کند و برنامه داده‌های TPS را جمع‌آوری، اصلاح و پردازش نموده و سپس به تهیه گزارشات مربوطه می‌پردازد. این گزارشات هم قابل چاپ روی کاغذ و هم قابل نمایش روی صفحه مونیتر هستند. در ضمن می‌توان گزارشاتی را به طور خودکار تهیه نمود. مثلاً می‌توان برنامه‌های MIS را به گونه‌ای تهیه نمود که یک سری گزارشات خاص را هر روز صبح در پایان روز کاری یا پایان هفته تهیه نماید. گاهی اوقات یک سری برنامه‌های کاربردی MIS برای جستجوی شرایط خاص در داده‌ها نوشته می‌شوند تا هرگاه شرایط مورد نظر برقرار باشند گزارشاتی تولید شوند. به این گونه گزارشات، گزارشات خاص گویند. گاهی اوقات برنامه MIS داده‌های عملیاتی را مستقیماً نمی‌خواند، بلکه یک سری داده انتخاب می‌شود و برنامه MIS داده‌های انتخابی را پردازش می‌کند.

شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات

روش‌های متنوعی برای جمع‌آوری اطلاعات وجود دارد. بخشی از اطلاعات عموماً از راه سرشماری بدست می‌آید که بیشتر به آمار جمعیت، تعداد دانش‌آموزان و اجب‌التعلیم، تعداد افراد بیکار و ... مربوط می‌شود. در موارد دیگر می‌توان از طریق پرسش‌های آماری و تحقیقات، اطلاعات لازم را کسب کرد.

برنامه‌ریزی آموزشی بیش از همه چیز متکی به جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل و به کارگیری اطلاعات است. باید گفت برنامه‌ریزی آموزشی بدون اتکاء به اطلاعات غیر ممکن است. برنامه‌ریزی آموزشی نیاز به انواع متنوعی از اطلاعات و آمار دارد. وجود بانک‌های اطلاعاتی و اطلاعات طبقه‌بندی شده از ضروریات برنامه‌ریزی است. برنامه‌ریز آموزشی در وزارت تعاون باید در باره تعداد تعاونی‌ها به تفکیک استان و حتی شهرستان، انواع گرایش‌های فعالیت تعاونی‌ها، تعداد مدیران، اعضاء و کارکنان تعاونی‌ها و سطح سواد و تجربه آنان، تعداد شاغلین و نوع شغل، شناسنامه آموزشی فراگیران و سایر اطلاعات دیگر از جمله نیاز آموزشی آنان و همچنین امکانات و تجهیزات آموزشی و ... آگاهی داشته باشد تا بتواند در یک برنامه‌ریزی موفق شود. بدون تردید دستیابی به اطلاعات فوق نیازمند امکانات فراوان و نظام اداری کارآمد و منسجم است. علاوه بر این لازم است به طور مستمر با اجرای طرح‌های پژوهشی موانع و مشکلات نظام آموزش تعاون را شناسائی و برای حل آنها به جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز پرداخت و بالاخره راه‌حلی برای مشکلات ارائه داد. در واقع پژوهش‌های آموزشی اهداف زیر را دنبال می‌کنند.

۱- توصیف: پژوهش‌های آموزشی به توصیف پدیده‌های آموزشی و یا آنچه به آموزش مربوط است می‌پردازد و آنها را از نظر شکل، ساختار، تغییرات، کنش‌ها و روابطی که با سایر پدیده‌ها دارند شرح می‌دهد. بیشتر کار این بخش توصیف و تشریح وضع موجود است

۲- پیش‌بینی: دومین هدف پژوهش‌های آموزشی پیش‌بینی رفتارها یا پدیده‌های آموزشی است. بر اساس وضع موجود می‌توان بسیاری از مشکلات را پیش‌بینی و برای آنها راه حل مناسب ارائه داد. روش‌های تحقیق مورد استفاده برای تبیین وضع موجود، سندکاوی و برای توصیف وضع مطلوب، آینده پژوهشی است.

تصمیم‌گیری:

تصمیم‌گیری فراگردی است که از طریق آن، راه حل معینی انتخاب می‌گردد.

حل مسئله و تصمیم‌گیری ارتباط تنگاتنگی با هم دارند. انسان‌ها دائماً در حال تصمیم‌گیری هستند.

تصمیم‌گیری در سازمان‌های آموزشی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا چنین سازمان‌هایی با انسان‌ها سرو کار دارند و تصمیماتی در مورد آموزش انسان‌ها اتخاذ می‌شود که چنانچه این تصمیمات درست اتخاذ نگردد زبان‌های جبران‌ناپذیری برای افراد و جامعه به بار خواهد آمد. انسان‌ها ارزشمند هستند بنابراین تصمیماتی که مدیران آموزش جامعه اتخاذ می‌کنند کلید سعادت و شقاوت افراد جامعه است و از این رو توجه و دقت به این امر مهم ضرورت دارد.

اهمیت اتخاذ تصمیم در سطح مدیریت بدان اندازه است که صاحب‌نظران مدیریت شناخت مراکز اتخاذ تصمیم و روش تصمیم‌گیری مدیران را به عنوان دقیق‌ترین ضابطه برای تشخیص میزان کارایی هر سازمان و حرکت آن به سوی افزایش اثربخشی سازمانی معرفی نموده‌اند. در عین حال، توافقی جمعی بر این نکته وجود دارد که برای اتخاذ تصمیم صحیح به اطلاعات دقیق و مفروضاتی احتیاج است که به موقع در اختیار تصمیم‌گیرندگان قرار گیرد. همچنین توسعه مداوم و کسب آمادگی برای تحولات آتی نیازمند وجود اطلاعات صحیح از وضعیت موجود، نیازسنجی، طراحی برنامه‌های تکمیلی برای برطرف نمودن نیازها و قرار گرفتن در مسیر رشد دائمی می‌باشد. شناخت مسائل و مشکلات و ارائه راه‌حل مناسب با تکیه بر داده‌های صحیح و اطلاعات معتبری است که بر اساس آخرین شرایط به دست آمده‌اند. یکی از جدیدترین دستاوردهای بشری که در کوتاه‌ترین مدت می‌تواند یاریگر حل و فصل بزرگترین مشکلات باشد، تشکیل بانک اطلاعاتی تخصصی است. این بانک می‌تواند به عنوان ابزاری مفید در اختیار مدیران قرار گیرد و آنان را برای اتخاذ بهترین تصمیمات کمک کند.

اطلاعات و برنامه‌ریزی آموزشی:

به طور کلی برنامه‌ریزی بر پایه اطلاعات بدست آمده استوار است. بدون اطلاع از روند گذشته و وضع موجود، برنامه‌ریزی واقع‌بینانه و بی‌عیب و نقص میسر نیست. بدیهی است برای انواع برنامه‌ها مثلاً برنامه‌ریزی توسعه اقتصادی، نیروی انسانی، رفاه اجتماعی و آموزشی و درسی منابع کسب اطلاعات متناسب با نوع برنامه‌ریزی وجود دارند که برنامه در راستای آنها تنظیم می‌شود.

ارزیابی اثربخشی آموزش

ارزیابی اثربخشی آموزش یعنی اینکه تا حدودی تعیین شود که آموزش‌های انجام شده تا چه اندازه منجر به ایجاد مهارت‌های مورد نیاز سازمان به صورت عملی و کاربردی شده است. به عبارت دیگر ارزیابی اثربخشی آموزش یعنی:

- تعیین میزان تحقق اهداف آموزشی
  - تعیین نتایج قابل مشاهده از کارآموزان در اثر آموزش‌های اجرا شده
  - تعیین میزان انطباق رفتار کارآموزان با انتظارات نقش آنها
  - تعیین میزان درست انجام دادن کاری که مورد نظر آموزش بوده است
  - تعیین میزان توانائی‌های ایجاد شده در اثر آموزش‌ها برای دستیابی به هدف‌ها
- آموزش از طریق بررسی کارائی درونی و بیرونی نظام آموزش سازمانی تعیین می‌گردد. یعنی اگر بتوانیم کارائی درونی و بیرونی سیستم آموزش را اصلاح کنیم تقریباً اثربخشی آموزش تضمین می‌شود.

شاخص‌های ارزیابی اثربخشی آموزش

همان‌گونه که آموزش یک فرایند نظام‌مدار است به تبع آن ارزیابی اثربخشی نیز یک فرایند نظام‌مدار است یعنی پیاده‌سازی ارزیابی اثربخشی آموزش تنها در یک مرحله انجام نمی‌گیرد. بلکه از زمانی که فکر هر فعالیت آموزشی بوجود می‌آید ارزیابی اثربخشی آموزش نیز شروع و به همراه مراحل بعدی آموزش ادامه می‌یابد. بنابراین، فرایند ارزیابی اثربخشی آموزش را می‌توان شامل مؤلفه‌های زیر دانست:

الف - ارزیابی اثربخشی درون‌داد آموزش

ب- ارزیابی اثربخشی فرایند آموزش

ج- ارزیابی اثربخشی عملکرد و نتیجه آموزش

الف - ارزیابی اثربخشی درونداد

در این مرحله هدف اصلی این است که اطلاعات و داده‌های مورد نیاز برای تدوین برنامه آموزشی به خوبی فراهم شود. وظیفه اساسی ارزیابی اثربخشی آموزش در این مرحله آن است که اطلاعات لازم و قابل اعتماد را برای برنامه‌ریزان فراهم سازند. اگر اثربخشی درونداهای آموزشی بخوبی ارزیابی شود بخشی از فرایند ارزیابی اثربخشی تحقق می‌یابد و کار ارزیابی را در مراحل بعدی راحت‌تر و نتایج مطلوب آموزش تا حدودی تضمین می‌گردد.

ب- ارزیابی اثربخشی فرایند آموزش

مدیریت بر فرایند آموزش نقش زیادی در درستی مسیر آموزش‌ها دارد. به عبارت دیگر بخش زیادی از اثربخشی آموزشی از طریق نظارت مستمر و دقیق به فرایندهای آموزشی حاصل می‌شود. حسن نظارت بر فرایندها این است که به صورت مرحله‌ای و تکوینی آموزش‌ها اصلاح و در جای خود قرار گیرد و اثربخش شوند. در این مرحله، برای رسیدن به اثربخشی لازم است مؤلفه‌های زیر مورد توجه قرار گیرد:

۱- ارزیابی روش‌های آموزش

۲- ارزیابی نحوه اجرای آموزش

۳- ارزیابی استانداردهای آموزش

ج- ارزیابی اثربخشی عملکرد و نتیجه آموزش

در این مرحله به صورت نهایی می‌توان از طریق ارزیابی نتایج آموزش‌ها میزان نسبی اثربخشی آموزش‌ها را تعیین کرد. یکی از روش‌هایی که به وسیله آن می‌توان اثربخشی عملکرد آموزش‌ها را سنجید عبارت است از: امتحان: برگزاری امتحان و اندازه‌گیری میزان اندوخته‌های فراگیران یکی از روش‌های معمول تعیین میزان اثربخشی است که از طریق آن می‌توان بخش ناچیزی از اثربخشی را تعیین کرد. فرایند نمره‌گذاری اگر دقیق صورت گیرد، می‌تواند معیاری برای اثربخشی قلمداد شود.

تاریخچه تشکیل تعاونی‌های رسمی در ایران

آغاز تعاون به معنای رسمی و قانونی آن در ایران به تصویب قانون تجارت در سال‌های ۱۳۰۳ و ۱۳۰۴ برمی‌گردد. در مواد ۱۰۷ و ۱۱۲ این قانون به نحوه تشکیل شرکت‌های تعاونی و سایر موارد مرتبط با تعاونی‌ها از جمله انواع و اهداف آنها، چگونگی تقسیم سود و زیان و نحوه تصمیم‌گیری در مجامع عمومی پرداخته شده است.

اولین شرکت تعاونی رسمی در سال ۱۳۱۴ توسط اداره فلاحات در شهرستان گرمسار تشکیل گردید و تا سال ۱۳۲۰ صرفاً یک واحد تعاونی به تنها تعاونی کشور اضافه شد.

در فاصله سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۰ بدلیل مشکلات ناشی از جنگ جهانی دوم مانند محدودیت ارزاق عمومی، گرانی کالاهای مصرفی و بازار ناسالم توزیع کالا زمینه برای تأسیس شرکت‌های تعاونی مصرف به وجود آمد و در این فاصله تعداد ۱۹ شرکت تعاونی مصرف در شهرهای بزرگ تشکیل گردید و اولین قانون مستقل برای تأسیس شرکت‌های تعاونی در سال ۱۳۳۴ به تصویب رسید.

تصویب قانون اصلاحات ارضی در سال ۱۳۴۰ واگذاری زمین به زارعین را مشروط به تأسیس شرکت‌های تعاونی نمود که این عامل موجب گردید تعداد زیادی از کشاورزان به شرکت‌های تعاونی بپیوندند. ضمن اینکه تصویب اساسنامه سازمان مرکزی تعاون روستائی نیز به تحقق این مهم کمک نمود.

در سال ۱۳۴۶ سازمان مرکزی تعاون کشور زیر نظر نخست‌وزیری تشکیل شد و مأمور گردید شرکت‌های تعاونی را در سطح شهرها توسعه دهد.

در سال ۱۳۴۹ با هدف گسترش مفاهیم تعاونی، آشنائی مردم با قواعد و اصول آن، فراهم نمودن موجبات همکاری افراد برای تجمیع سرمایه‌های کوچک و توسعه منابع اعتباری وزارت تعاون و امور روستاها تأسیس گردید.

اولین قانون شرکت‌های تعاونی کشور که از جامعیت کافی برخوردار است از طریق مطالعه تطبیقی با قوانین سایر کشورها تنظیم و در سال ۱۳۵۰ در ۲۵ فصل و ۱۴۹ ماده به تصویب رسید.

در مجموع تا قبل از انقلاب اسلامی حدود ۱۳۴۰ شرکت تعاونی شهری و حدود ۳۰۰۰ هزار شرکت تعاونی روستائی تأسیس شده بود.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی ضرورت مشارکت مردم در زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی از جمله توسعه فعالیت‌های تولیدی، گسترش فرصت‌های اشتغال و تحقق عدالت اجتماعی از طریق تعاونی‌ها مورد توجه قرار گرفت و این موضوع در اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی تجلی یافت.

در سال‌های بعد از پیروزی انقلاب اسلامی برای رفع مشکل بیکاری فارغ‌التحصیلان متوسطه و عالی، سازمان گسترش خدمات تولیدی و عمرانی زیر نظر وزارت کشور تأسیس شد و مأموریت یافت که افراد بیکار را در قالب شرکت‌های تعاونی متشکل نموده و اعتبارات و تجهیزات مورد نیاز برای اشتغال آنان را فراهم سازد. با این هدف تعداد متنابهی تعاونی‌های تولیدی و خدماتی با عضویت افراد جویای کار بخصوص فارغ‌التحصیلان متوسطه در سطح کشور تشکیل گردید.

با شروع جنگ تحمیلی و بروز مشکلات ناشی از کمبود و گرانی مایحتاج عمومی، تعداد زیادی شرکت تعاونی مصرف در ادارات، کارخانجات، محلات و مساجد تأسیس شد. این تعاونی‌ها در دوران جنگ مأموریت توزیع عادلانه کالاهای عمومی را به نحو شایسته‌ای انجام دادند.

در سال ۱۳۶۲ به منظور فراهم‌سازی زمینه قانونی برای اجرای اهداف مندرج در مواد ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی طرح قانون تعاونی‌ها تقدیم مجلس شد و پس از افت و خیزهای فراوان سرانجام در شهریور ماه سال ۱۳۷۰ تحت نام «قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران» به تصویب رسید. به موجب ماده ۶۵ این قانون، وزارت تعاون به منظور اعمال نظارت دولت و پشتیبانی بخش تعاون تشکیل شد و مطابق تبصره ذیل آن ماده، کلیه سازمان‌ها و اداراتی که در رابطه با بخش تعاون فعالیت داشتند، منحل گردید و کلیه وظایف، اختیارات، اموال، دارائی‌ها، اعتبارات و بودجه، پرسنل و سایر امکانات آنها به وزارت تعاون منتقل گردید. پس از تأسیس وزارت تعاون روند تشکیل و توسعه تعاونی‌ها شتاب روزافزونی گرفت به طوری که تا پایان سال ۱۳۸۷ بالغ بر ۱۴۱ هزار شرکت تعاونی با عضویت ۰۰۳،۸۳۴،۲ نفر در ۱۷ گرایش و تعداد قابل ملاحظه‌ای زیر گرایش در کشور تأسیس شده و فعالیت می‌نمایند. با تشکیل این تعاونی‌ها برای بیش از ۰۰۰،۸۵۰،۲ نفر شغل ایجاد شده است.

آموزش و تعاون

بدون تردید تعاون و تحقق صحیح فعالیت‌های تعاونی در گرو آموزش‌های مناسب و اثربخش است. امروزه آموزش به عنوان یک زیرساخت اصلی در نظام تعاون مطرح می‌شود. یک سازمان تعاونی بدون آموزش خیلی زود ویژگی‌هایی که معرف تعاون است از دست می‌دهد. درک این مطلب در ترویج و توسعه تعاونی‌ها که مؤسسات تعاونی بیشتر با آموزش شروع می‌شوند تا با قانون، قابل تأمل است و باید پذیرفت که قانون فقط برای نهضتی که از پیش بر مبنای آموزش استوار شده ثمربخش است. کار تعاونی در واقع یک کار آموزشی است. تعاون و آموزش مکمل و لازم و ملزوم یکدیگرند، به نحوی که هیچ نوع تعاونی بدون آموزش نمی‌تواند توفیق یابد و یا حداقل از توفیق مدام برخوردار شود به همین جهت است که آموزش را پایه اصلی و جزء لاینفک تعاون دانسته‌اند.

هدف از آموزش در مؤسسات تعاونی نه تنها کارآمد کردن اعضا در انجام وظایف حرفه‌ای و تخصصی‌شان است بلکه ایجاد باور در پذیرش تعاون به عنوان یک بینش و انگاره از اهداف اصلی برنامه‌های آموزش تعاون محسوب می‌شود. در واقع مهمترین عامل در برپایی و تداوم فعالیت‌های آموزشی را وجود نیروی انسانی کارآزموده و آموزش دیده‌ای است که علاوه بر توانایی‌های حرفه‌ای، معتقد به انجام فعالیت‌های اقتصادی در چارچوب نظام تعاون باشد.

لزوم و اهمیت آموزش تعاون

فعالیت‌های تعاونی که یک کار گروهی و دسته‌جمعی است به هیچ وجه بی‌نیاز از آموزش نیست، چرا که برای رسیدن به اهداف متعالی تعاون ناچار باید به آموزش پرداخت و همچنان که کشورهای دیگر از طریق اجرای برنامه‌های آموزشی لازم به هدف‌های خود رسیده‌اند و آموزش را هماهنگ و همراه تعاون به کار می‌برند در کشور ما نیز که به موجب اصل ۴۴ قانون اساسی، تعاون به عنوان یکی از سه بخش مهم اقتصادی کشور محسوب شده و دارای قانون و تشکیلات ویژه‌ای در قالب وزارتخانه است و با رسالت حمایت از تشکل‌های تعاونی و توسعه آنها تاسیس شده است باید توجه خاصی به آموزش تعاون معطوف شود تا اکثریت مردم کم توان و بی بضاعت که در تعاونی‌ها عضو هستند و یا علاقه‌مند به فعالیت تعاونی هستند به طور شایسته و مطلوب از مزایای تعاون استفاده کنند.

یکی از رؤسای اتحادیه بین‌المللی تعاون در باره لزوم آموزش می‌نویسد: «تعاون نهضتی است اقتصادی که روش‌های آموزشی را به کار می‌برد و با روش‌های آموزشی توأم است»

به طور یقین آموزش رکن اساسی تعاون است و امری ضروری برای آن محسوب می‌شود تا آن جا که بطور قاطع می‌توان اظهار داشت که نهضت تعاون بدون آموزش هیچ‌گاه صورت واقعی به خود نخواهد گرفت.

نهضت تعاون زمانی می‌تواند نهضت به معنای واقعی تعاون باشد که فعالیت خود را با آموزش آغاز کند و هماهنگ با سایر فعالیت‌های اساسی، آموزش را نیز استمرار بخشد و در هیچ مرحله‌ای خود را از آموزش بی‌نیاز تلقی ننماید.

علمای تعاون همواره اظهار داشته و می‌دارند که تعاونی‌ها با آموزش متولد می‌شوند، با آموزش رشد می‌کنند و به ثمر می‌رسند و موفق می‌شوند و در همه حال وجودشان با آموزش مداوم باید توأم باشد.

اهمیت و لزوم توجه به آموزش تعاون در اصول و قوانین مربوط به این حوزه به خوبی روشن شده است. یکی از مهمترین دلایل اهمیت آموزش تعاونی در این است که یکی از اصول هفتگانه راجدیل اصل آموزش است و همچنین یکی از مهمترین وظایف اتحادیه بین‌المللی تعاون، کمک به امر آموزش تعاونی‌ها و دادن رهنمودهایی در این امر می‌باشد.

در ایران نیز در ماده ۶۶ قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۷۷ که به وظایف و اختارات وزارت تعاون اشاره دارد، موضوع آموزش تعاونی‌ها مورد تاکید قرار گرفته است. در بند ۶ این ماده آمده است که وزارت تعاون وظیفه دارد به اجرای فعالیت‌های آموزشی، فرهنگی، فنی، علمی، تحقیقاتی و صنعتی لازم برای بخش تعاونی با همکاری اتحادیه‌های تعاونی کمک کند. همچنین در بند ۱۰ این ماده به اجرای برنامه‌های ترویج و آموزش تعاون برای تفهیم و تعمیم روش‌ها و برنامه‌های مختلف تعاونی و انتشار کتب و نشریات مورد لزوم تعاونی‌ها اشاره شده است. همچنین در بند ۳ ذیل تبصره ۲ ماده ۲۵ تعاونی‌ها موظف گردیده‌اند چهار درصد از سود خالص خود را به عنوان حق تعاون و آموزش جهت توسعه آموزش‌های تعاونی به صندوق تعاون واریز نمایند. ضمن اینکه یکی از وظایف اتحادیه‌های تعاونی ارائه خدمات آموزشی به شرکت‌های تعاونی است.

وضعیت موجود آموزش تعاون

غالب فراگیران آموزش تعاون در گروه سنی بزرگسالی قرار دارند بنابراین برای آموزش آنها باید از شیوه آموزش بزرگسالان استفاده نمود. از جمله ویژگی‌های عمده آموزش بزرگسالان، تنوع روش است. در میان روش‌های آموزشی، روشی مطلوب‌تر و مناسب‌تر قلمداد می‌شود که بتواند اهداف آموزشی را در کوتاه‌ترین زمان، با صرف کم‌ترین هزینه، پوشش‌دهی هرچه بیشتر

نیروی انسانی و تناسب با ویژگی‌های مخاطبان تحقق بخشد. فراگیران دوره‌های آموزش تعاون علاوه بر داشتن تفاوت‌های فردی متمایز، از نظر جغرافیایی نیز در نقاط نسبتاً پراکنده‌ای قرار دارند و این مسایل مانع از حضور فعال آنان در کلاس‌های آموزش حضوری است. بنابراین در نظام آموزش تعاون علاوه بر استفاده از شیوه آموزش حضوری باید از شیوه‌های مختلف آموزش غیرحضوری نیز استفاده نمود تا بتوان با صرف هزینه و زمان کمتر و پوشش جغرافیایی بیشتر نسبت به آموزش فراگیران اقدام نمود. با توجه به این شرایط است که وزارت تعاون از بدو تأسیس نه تنها با استفاده از شیوه آموزش حضوری اعم از بلندمدت و کوتاه‌مدت توانسته است در زمینه آموزش تعاونگران توفیق یابد بلکه سعی کرده است تا از تمامی شیوه‌های آموزشی غیرحضوری نیز جهت گسترش آموزش تعاون و اجرای عدالت آموزشی استفاده نماید. ذیلاً به بعضی از شیوه‌های آموزشی که در وزارت تعاون مورد استفاده قرار می‌گیرد، اشاره می‌شود.

۱- آموزش رسمی بلندمدت

در سال ۱۳۷۴ دو مرکز آموزش عالی تعاون برای تربیت نیروی انسانی مورد نیاز تعاونی‌ها در استان‌های تهران و همدان تأسیس گردید و از طریق آزمون سراسری سازمان سنجش و آموزش کشور اقدام به پذیرش دانشجو در رشته‌های حسابداری، مدیریت بازرگانی نمود. تعداد زیادی از دانش‌آموخته‌گان این مراکز در تعاونی‌ها و دستگاه‌های دولتی از جمله وزارت تعاون استخدام گردیده‌اند. در حال حاضر مرکز علمی - کاربردی همدان فعال است و تعداد قابل توجهی دانشجو در رشته‌های علمی - کاربردی و سنجشی در آن مرکز اشتغال به تحصیل دارند.

علاوه بر این مراکز در حال حاضر ۱۰ مرکز علمی - کاربردی که ۶ مرکز آن در قالب تشکل‌های تعاونی در استان‌های تهران، لرستان، چهارمحال و بختیاری و ۲ مرکز در استان مازندران تشکیل گردیده‌اند و ۴ مرکز نیز بصورت مراکز علمی - کاربردی بخش تعاون در استان‌های خراسان رضوی، اردبیل، همدان و آذربایجان شرقی فعال هستند و نسبت به پذیرش دانشجو در رشته‌های مختلف علمی - کاربردی در مقاطع کاردانی و کارشناسی اقدام می‌نمایند. در راستای توسعه آموزش‌های بلندمدت تعاونگران و ارتقاء سطح تحصیلات تعاونی آنان در سال ۸۷ سه دوره علمی - کاربردی ناپیوسته خاص تعاون در مقاطع تحصیلی کاردانی و کارشناسی شامل کاردان امور تعاون به صورت ترمی و پودمانی و کارشناسی مدیریت تعاون طراحی و تصویب گردیده است و به مراکز علمی - کاربردی سطح کشور ابلاغ شده تا در سال ۸۸ نسبت به پذیرش دانشجو در این رشته‌ها اقدام نمایند.

۲- آموزش‌های کوتاه‌مدت

از سال ۱۳۷۱ که فعالیت وزارت تعاون شروع شده است تا به امروز در راستای تأمین نیاز آموزشی شرکت‌ها و اتحادیه‌های تعاونی بالغ بر ۲۰۰ عنوان دوره‌های آموزشی کوتاه مدت تدوین گردیده و در استان‌ها با حضور فراگیران آموزش تعاون به اجرا در آمده است. این دوره‌ها در سنوات گذشته در چهار گروه مدیریتی، عمومی، تعاونی و مهارتی و در قالب دوره‌های تک‌درس و کارگاه‌های آموزشی ارائه گردیده‌اند. بر اساس آخرین برنامه آموزشی مدون سال ۸۸ وزارت تعاون، دوره‌های آموزشی کوتاه مدت در قالب پودمان‌های آموزشی تحت عناوین مهارت‌های ایجاد تعاونی، اداره تعاونی، مالی و تخصصی خاص تعاون تعریف و تقسیم گردیده و جهت اجراء به ادارات کل تعاون استان‌ها ابلاغ شده است که البته در اجرای دوره‌ها بر برون‌سپاری فعالیت‌های آموزشی به مؤسسات معتبر تأکید شده است.

۳- استفاده از شیوه‌های نوین آموزشی

علاوه بر آموزش‌های حضوری که در قالب کوتاه مدت و بلندمدت برای اعضاء، مدیران و کارکنان تعاونی‌ها و همچنین علاقه‌مندان موضوع تعاون ارائه می‌گردد، به منظور گسترش آموزش تعاون در سطح کشور و بسترسازی برای استفاده همه اقشار جامعه از این آموزش‌ها طی چند سال گذشته وزارت تعاون اقدام به استفاده از روش‌های نوین آموزشی نموده است. از جمله این اقدامات: طراحی نظام آموزش غیرحضوری و اجرای آن از سال ۱۳۸۴ و تالیف و انتشار متون آموزشی خودآموز برای فراگیران این شیوه آموزشی، طراحی سایت آموزش تعاون جهت اجرای آموزش الکترونیکی، تولید برنامه مدرسه رادیویی تعاون

و پخش از طریق رادیو سراسری فرهنگ، تولید برنامه مدرسه تلویزیونی تعاون و پخش از شبکه آموزش، اجرای پروژه تلفن گویا با هدف آموزش مخاطبین تعاون و کاهش مراجعات حضوری تعاونگران به ادارات کل و تولید محصولات آموزشی اعم از کتاب و لوح فشرده بوده است. در زیر توضیح مختصری در مورد آموزش الکترونیکی که در نظام آموزش تعاون مورد استفاده قرار گرفته است، ارائه می‌شود.

آموزش الکترونیکی

فناوری‌های اطلاعاتی بیشترین تأثیر را بر محیط‌های آموزشی داشته است. کاربرد فناوری اطلاعات در آموزش سبب شده است تا محیط آموزشی به سوی مجازی شدن سوق پیدا کند و ارتباطات میان افراد به منظور آموزش و گسترش دانش به گونه‌ای فزاینده از طریق رایانه امکان‌پذیر شود. با ظهور و گسترش اینترنت، این رسانه به عنوان یک مکمل جهت تأمین نیازهای اطلاعاتی و آموزشی مورد استفاده قرار گرفت.

فناوری اطلاعات و ارتباطات در مدت زمان کوتاهی که از پیدایش آن می‌گذرد توانسته است تغییرات فراوانی در نحوه زندگی بشر بوجود آورد. یکی از زمینه‌هایی که سهم عمده‌ای از این تغییرات به خود اختصاص داده است، یادگیری است. نقش فناوری اطلاعاتی و ارتباطی در چرخه یادگیری بسیار با اهمیت است. در یادگیری به شیوه سنتی، فرد مجبور بود که به طور دائم بخواند و بنویسد و ارتباط یک طرفه بود اما با به کارگیری فناوری اطلاعات در یادگیری، فرد علاوه بر این مهارت‌های پایه نیازمند داشتن مهارت در استفاده از فناوری اطلاعات است. یادگیری مبتنی بر فناوری اطلاعات با ایجاد تغییرات بنیادین در مفاهیم آموزش سنتی توانسته بسیاری از ناکارآمدی‌های نظام آموزشی را رفع کند. با استفاده از دنیای مجازی کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در آموزش نوع جدیدی از یادگیری را به وجود آورد به طوری که یادگیری تنها به صورت حضوری انجام نمی‌شود و در محیط‌های غیر از کلاس درس امکان‌پذیر می‌باشد. این یادگیری جدید، یادگیری الکترونیکی نام گرفت.

به لحاظ لغوی، به مجموعه فعالیت‌های آموزشی که با استفاده از ابزارهای الکترونیکی اعم از صوتی، تصویری، رایانه‌های شبکه‌ای، مجازی صورت بگیرد یادگیری الکترونیکی گفته می‌شود.

این شیوه آموزشی را آموزش online (برخط) نیز می‌نامند که بر اساس آن متن‌ها، تصاویر، گفتار آموزشی، تمرین‌ها و امتحان‌ها ارسال می‌شود.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد:

با توجه به اینکه در حال حاضر تعداد زیادی شرکت و اتحادیه تعاونی با تعداد قابل توجهی عضو تشکیل شده و در زمینه‌های مختلف اقتصادی فعالیت می‌نمایند و قرار است تا پایان برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی سهم بخش تعاون کشور از ۵ درصد به ۲۵ درصد افزایش یابد بنابراین لازم است تمام تلاش مسؤولین کشور به حمایت همه جانبه از بخش تعاون معطوف شده و در برنامه‌ریزی‌های کلان بسترهای لازم برای توسعه این بخش فراهم شود تا هم در راستای تحقق یکی از اهداف بخش تعاون در خصوص کاهش تصدی‌گری‌های بخش دولتی و افزایش سهم تعاون در اقتصاد کشور گام برداشته شود و هم زمینه اشتغال مولد در کشور از طریق شکل‌های تعاونی فراهم شود. بطور یقین برای توسعه تعاونی‌ها باید توسعه منابع انسانی آنها مورد توجه قرار گیرد که این مهم تنها از طریق آموزش محقق می‌شود.

از آنجاکه برنامه‌ریزی بر پایه اطلاعات استوار است و بدون اطلاع از روند گذشته و وضع موجود، برنامه‌ریزی واقع‌بینانه و بی‌عیب و نقص میسر نیست. بنابراین برای تدوین انواع برنامه‌ها مثل برنامه توسعه اقتصادی، نیروی انسانی، رفاه اجتماعی و برنامه آموزشی که برنامه آموزش تعاون از این گونه است باید منابع کسب اطلاعات متناسب با نوع برنامه‌ریزی وجود داشته باشد تا برنامه در راستای آنها تنظیم می‌شود.

برنامه‌ریزی آموزشی همچون سایر انواع برنامه‌ریزی متکی به جمع‌آوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل و به کارگیری اطلاعات است و بدون اتکاء به اطلاعات غیر ممکن است. این برنامه‌ریزی نیاز به انواع مختلف اطلاعات و آمار دارد و وجود بانک‌های

اطلاعاتی و اطلاعات طبقه‌بندی شده از ضروریات آن است. کارشناس برنامه‌ریزی آموزشی در وزارت تعاون باید در باره تعداد تعاونی‌ها به تفکیک استان و حتی شهرستان، انواع گرایش‌های فعالیت تعاونی‌ها، تعداد مدیران، اعضاء و کارکنان تعاونی‌ها و سطح سواد و تجربه آنان، تعداد شاغلین و نوع شغل، شناسنامه آموزشی فراگیران و سایر اطلاعات دیگر از جمله نیاز آموزشی آنان و همچنین امکانات و تجهیزات آموزشی و... آگاهی داشته باشد تا بتواند در تدوین یک برنامه جامع و کامل موفق شود. علاوه بر این هر سطح مدیریت در یک سازمان، دارای نیازهای اطلاعاتی خاصی است، زیرا هر سطح در صدد حل مسائلی از سازمان است که با مسئولیت‌های همان سطح تناسب دارد. از این رو برای کمک به مدیران، انواع مختلفی از سیستم‌های اطلاعاتی وجود دارد. برای مثال سیستم اطلاعاتی (EIS) به منظور ارائه اطلاعات مفید از درون و بیرون سازمان به مدیران عالی طراحی شده است و با به کارگیری اطلاعات غیر فنی و تسهیل استفاده از ابزارهای تحلیلی مناسب، شرایط مطلوب اتخاذ تصمیمات راهبردی را برای مدیریت فراهم می‌آورد و یا سیستم پشتیبانی تصمیم (DSS) به عنوان یک سیستم پشتیبانی مدیریت جهت حل مسائل نیمه‌ساخت‌یافته به وسیله فراهم کردن اطلاعات و پیشنهادها تعریف می‌شود. همچنین سیستم‌های پردازش اطلاعات (TPS) عملیات روزمره سازمان را پشتیبانی می‌کنند و به سازمان‌ها کمک می‌کنند تا عملیات روزمره خود را اجراء نموده و فعالیت‌های خود را کنترل نمایند.

بنابراین نتیجه‌گیری می‌شود که لازم است مدیران و کارکنان وزارت تعاون از سیستم‌های اطلاعاتی در تدوین برنامه آموزشی استفاده کنند و به همین دلیل باید زمینه استفاده از این سیستم‌ها برای آنها فراهم گردد. برای این منظور پیشنهاد می‌شود.

۱- مزایا و کاربرد و اهمیت استفاده از سیستم‌های اطلاعاتی برای کلیه مدیران و کارکنان وزارت تعاون تبیین شود.

۲ - کلیه کارکنان دفتر آموزش و کارشناسان آموزش ادارات کل تعاون استان‌ها در دوره آموزشی سیستم‌های اطلاعاتی شرکت نمایند.

۳- بر اساس ضرورت استفاده از روش‌های نوین آموزشی برای توسعه آموزش تعاون، نیازهای آموزشی کارکنان شاغل در واحد آموزش در ارتباط با استفاده از روش‌های نوین آموزشی تعیین شود و هریک از آنان در دوره‌های آموزشی مورد نیاز شرکت نمایند.

۴- در طراحی ساختار سازمانی دفاتر ستادی حسب نیاز پست کارشناس جمع‌آوری اطلاعات احاطا گردد.

۵- برای تدوین برنامه آموزشی سالانه وزارت تعاون آخرین آمار و اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری و در اختیار مدیران آموزش تعاون قرار گیرد.

منابع و مأخذ

- ۱- عبداللهی، بیژن. چشم‌انداز بیست سال آموزش و پرورش شهر تهران
- ۲- کریم زاده، مجید. اطلاعات و نقش آن در مدیریت و تصمیم‌گیری
- ۳- شارل بلتهایم، برنامه‌ریزی شتابان
- ۴- سایت وزارت آموزش و پرورش، بانک اطلاعات مدیران
- ۵- بیدی، بیژن. تصمیم‌گیری و مراحل آن در مدیریت آموزشی
- ۶- گراهام ویلسون، حل مسئله و تصمیم‌گیری
- ۷- رضائیان، علی. مبانی سازمان و مدیریت، انتشارات سمت - ۱۳۸۷
- ۸- پورظهیر، علی تقی. مقدمه‌ای بر برنامه‌ریزی آموزشی و درسی، انتشارات آگاه - ۱۳۸۷
- ۹- محسن پور، بهرام. مبانی برنامه‌ریزی آموزشی، انتشارات سمت - ۱۳۸۷
- ۱۰- میرکمالی، سیدمحمد. رهبری و مدیریت آموزشی، انتشارات یسپرون - ۱۳۸۶

۱۱- اصنافی، امیررضا. علی حمید، نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه آموزش و دانش با تاکید بر نقش کتابخانه مجازی

۱۲- سازمان صدا و سیما، آموزش مجازی

۱۳- سلطانی، ایرج. تعامل نیازسنجی و اثربخشی آموزش در سازمان‌های یادگیرنده، ارکان دانش - ۱۳۸۶

۱۴- خانی، پنجعلی. آشنائی با سیستم‌های اطلاعاتی سطوح مدیریت و عملیات

۱۵- وزارت تعاون، دفتر آموزش، آنچه هیات موسس باید بداند، انتشارات پایگان، سال ۱۳۸۴

۱۶- قدم پور، عزت الله . گزارش طرح تحقیقاتی طراحی نظام آموزش غیر حضوری در بخش تعاون، سال ۱۳۸۲

Role of Information Systems in Planning Process of Cooperatives Education

R. Mahmoudi Derakhsh, R. Rahimi,

Abstract

Almost all connoisseurs agree that designing and implementing advanced Information and Communication Technology would play an authentic role in sustainable development plans in political and economic fields. This survey focuses on appraisal of “Information Systems in Educational Planning for Cooperatives”. It also emphasizes on particular definitions on Information, types of information systems, methods of information collection, role of information and research in educational planning, decision-making, education impact assessment, and e-learning. This study aims at elaborating the history of cooperative movement and its position at national scale, followed by recognizing the role of ICT tools in planning process of cooperative education. Cooperatives are accounted for eminent, self-reliant, and effective socio-economic institutions which deserve incredible contribution to poly-dimensional development of the countries. All such discussions are to draw policy-makers attentions to cooperative sector.

Keywords : Information and Communication Technology, Education, Planning, Cooperatives